

כלי יקר

גיליון 75 שנה ב' ה'תש"פ

פרשת כי תשא

דבר המערכת

לידידינו קוראי העלון שיחיי

עלון זה מתפרסם בתוך ימי הפורים הבאים עלינו לטובה. ברוך השם אשר זיכנו להוציא מידי שבוע בשבוע את העלון הנפלא 'כלי יקר', אשר מפרסם בקול גדול את דברי תורתו של רבנו ז"ע רבי שלמה אפרים בן רבי אהרן מלונטשיץ.

ועתה עומדים אנו כחודש טרם ימי הפסח הבאים עלינו לטובה, וידוע כי רבנו ז"ע מרחיב רבות אודות חובת האדם בימי הפסח הנעלים, ואף מה היא ההכנה הרצויה לפניו יתברך, בשנה שעברה התחלנו במלאכת הקודש להוציא לאור חוברת אשר מביאה את רוב דבריו של רבנו ז"ע לימי הפסח, אך עקב העלויות הרבות לא יצא הדבר מן הכח אל הפועל.

ועתה פונים אנו לעזרת הציבור, באם יש מי שביכולתו ליקח על עצמו עול זה, אשר עלותו מסתכמת בכחמשת אלפים ש"ח, נעשה אנו את כל הנדרש, ותהיה החוברת על שמו.

בברכת התורה
ופורים שמח
מערכת העלון

טעם מחצית השקל

מחצית השקל [שמות ל, ג]

מבאר רבנו ז"ע ב'עוללות אפרים', אמרו רבותינו ז"ל [מגילה ג:] 'גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא שקליהם לשקליו, והיינו דתנן [שקלים א, א] 'באחד באדר משמיעין על השקלים', רצו בזה שהמן בקש להכניס בישראל עין הרע, כי כל קנאי הוא בעל עין הרע, והמן היה מקנא במרדכי [אסתר ה, ט] 'וימלא עליו חמה', והפיל גורל באיזו חודש ישכר להכניס בהם עין הרע, ונפל על חודש אדר שמזלו מזל דגים, וישראל נמשלו לדגים מצד רבויים, כמו שנאמר [בראשית מח, טז] 'וידגו לרוב בקרב הארץ', וידוע שאין העין הרע שולט כי אם ברוב עם, ומצד זה חשב המן להכניס בהם עין הרע, לפיכך נרמזה מפלתו סוף שבעים [גימטרייא ע:],

ומטעם זה צוה הקדוש ברוך הוא להקדים רפואה למכה בהקדמת השקלים שבאו להגין על עין הרע, כמבואר מפשוטו שהשקלים שהיו ישראל נותנים הוא כדי שלא ימנה אותם להדיא, וישלש בהם עין הרע, כמו שקרה בימי דוד ששלטה בהם עין הרע, לכך צוה הקדוש ברוך הוא שיתן כל אחד מחצית השקל, וימנו השקלים [פסוק ג:] 'ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם', לפיכך 'העשיר לא ירבה', שאם כן איך יוכל לידע מנינם על פי השקלים,

וכחשבון הזה צוה הקדוש ברוך הוא לישראל שיתן כל אחד מישראל מיד באחד באדר משמיעין על השקלים, כי מיד שנכנס אדר שמזלו דגים אשר ישראל נמשלו להם מצד רבויים, ויש לחוש לעין הרע, מיד יתנו השקלים דוגמת השקלים שבפרשת כי תשא, ואז נהפך המזל דגים, להורות אדרבה שישראל נמשלו לדגים אלו שאין עין הרע שולט בהם, כי פסוק [בראשית מח, טז] 'וידגו לרוב' נאמר לבני יוסף, שנאמר [שם מט, כב] 'בן פורת יוסף בעין פורת עלי עין', ואמרו רבותינו ז"ל [ברכות כ:] 'אל תקרי עלי עין, אלא עולה עין, שאין עין הרע שולט בהם, כדגים אלו שאין עין הרע שולט בהם מצד שהם מכוסים', כך ישראל מכוסים מצד השקלים שמונין השקלים ולא הגברים, לכך נסמכה לפרשת שקלים פרשת [פסוק כג] 'זאתה קח לך בשמים ראש מר דרור'.

מתנות לאביונים בהידור רב

קוראי העלון המעוניינים להעביר מתנות לאביונים למשפחה אשר האם חולה ל"ע במחלה נוראה, ובנוסף, זכו לחתן שני ילדים בתקופה קצרה. ועתה קורסים מן העול הכלכלי, ומצויים בצרה גדולה. יפנו למייל המערכת.

kliyakar2@gmail.com

ביאור מעשה העגל

'וירא העם כי ביש משה' [שמות לב, א]

ראה ראיתי כי רוב המפרשים הנגשים לכאר כל ענין סתום שבתורה, בקשו למצא דברי חפץ, להסיר מן זרע אברהם המקודש לזות שפתים וקלא בישא, אשר יצא עליהם על פעולה מגונה זו, כי עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. והסכימו רוב המפרשים לתלות הקולר בצואר הערב רב מלומדי הריע, והמה היו בעוכרי ישראל וחטאו ראשונה, ואחריהם טעו גם ישראל, על כן לכבוד כל בית ישראל ראיתי לכתוב בדרך קצרה עיקר המובן מן רוב דברי המפרשים, ושם אתנו גם דברים אשר הוספתי משלי ליישב דקדוק הלשון, ולא אשיית לבי אל קושיות וספיקות הנופלים בענין ספור זה, כי אין דעתי כי אם לכאר תוכן הענין לפרסם טהרת ישראל, וזה ביאורו.

'וירא העם', זה הערב רב, כי בכל מקום נאמר לשון 'העם' על הפחותים, כמו שפירש רש"י פרשת בהעלותך [במדבר יא, א] על פסוק 'ויהי העם כמתאוננים'. 'כי ביש משה', יען כי היה ידוע להם שלא עלו ממצרים על פי ה', אלא משה מעצמו העלם ואת פי ה' לא שאל, כמו שנאמר [פסוק ז] 'רד כי שחת עמך', ולא 'עמי', ולעומת זה אמר משה אם כן הוא 'למה יחרה ה' בעמך' [פסוק יא] ולא בעמי, וחששו הערב רב שאם לא יבא משה שמה יצוה ה' לגרשם מתוך העדה פן יחטיאום בגילולי מצרים, כי קשים גרים לישראל כספחת [יבמות מז:], ומה שלא גרש אותם עד הגה חשבו שלכבוד משה היה,

על כן חשבו תחבולה לבקש מנהיג אחר במקום משה, 'כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו', רצה לומר לא ידענו במה כחו גדול כי ודאי היה לו תמונת איזו כוכב אשר בכחו היה מנהיג ועושה נסים ואנחנו לא נדע מה נעשה מן התמונות, כי לא ידענו מה היה לו מן הציור, ואתה אחיו יודע בלי ספק מה היה הכלי ההוא, על כן אנו רוצין שתעשה לנו איזו דמות שיהיה אמצעי בינינו לבין הכוכבים, והשטן הטעה אותם כי הראה להם דמות מטתו של משה בין שמים לארץ [שבת טז.], לומר שהוא היה כמו אמצעי בין שמים לארץ, על כן רצו המה באיזו אמצעי אחר. ורבותינו ז"ל אמרו [סנהדרין סג.] 'שאו לאלהות הרבה', לפי שלא ידעו באיזו צורה יבחרו.

'ויאמר אליהם פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם' [פסוק ב]. כי אמר אולי יהיו ביניהם קמצנים, או נשים המקפידים על תכשיטיהם וימנעו את בעליהן מליתן, והמה כחשו לאהרן 'ויתפרקו כל העם נזמי הזהב אשר באזניהם' של האנשים, ואמרו כי לקחום מן הנשים [עיי' רש"י], 'ויצר אותו בחרט', והשליכו לאש להתיכו, שהרי כך אמר אהרן למשה 'ואשליכהו באש ויצא העגל הזה' [פסוק ד], ובלי ספק שהגיד לו האמת, ואמר להם אהרן שאחר ההתכה יעשה להם צורה, והיה דעתו שלהוציא כלי למעשהו צריך הצורף להתעסק בו לפחות יום או יומים, וחשב שבתוך כך יבא משה. והערב רב עשו על ידי מכשפות שיצא העגל הזה מעצמו ולא עשאו אהרן [עיי' רש"י], ומה שנאמר 'ויעשהו עגל מסכה', לפי שנתעסק בהתכת הזהב מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו, והראיה שנאמר [פסוק ג] 'ויקח את העגל אשר עשו ולא נאמר אשר עשה'.

'ויאמרו אלה אלהיך ישראל וגו' [פסוק ד], מכאן ראינו שהערב רב אמרו כן אל ישראל, כי איך יאמר ישראל אחד לחבירו 'אלה אלהיך ישראל' וכי הוא אינו ישראל, אלא ודאי שהערב רב אמרו כן לישראל.

ומה שרצו להטעותם בצורת שור דווקא כבר אמרנו [לעיל ל. יג.] לפי שראו את ישראל אוהבי כסף וזהב, וידעו זה מביזת מצרים ומביזת הים, על כן אמרו שישאל יבחרו בצורה זו, כי ממנה תוצאות הזהב כמבואר למעלה.

ובזה מתורץ מה שנאמר כאן 'אשר העלך מארץ מצרים', ומשה אמר 'למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים' [פסוק יא], לפי ש'העלך' משמש גם לשון מעלה וגדולה, כי אמרו שכל מעלת ישראל שנעשו עשירים בכסף ובהב הכל היה משל מצרים ומשלחהם עשו את כל הכבוד הזה, ואמרו הערב רב כי בכחו של מזל שור עשיתם כל החיל הזה, שעליתם במעלה מן הרכוש של ארץ מצרים,

המשך בעמוד הבא

לרפואה שלמה

האשה הצדקנית מרת אילה בת נחמה לרפו"ש

זכות רבנו זי"ע תעמוד לה לרפואה שלמה ובריאות איתנה, בגוף ובנפש.

עם שאר חולי ישראל

טעם צירוף החלבנה

קח לך סמים וגו' [שמות ל, לד]

מנה ה'חלבנה' בין סממני הקטורת, ללמד אותנו לצרף פושעי ישראל בכל תענית [כריתות 1], וטעמו של דבר, לפי שאם לא היו פושעי ישראל בכלל התענית יש לחוש שלא יהיה התענית מצוה אלא עבירה ולא היה עולה לרצון, שהרי מצינו [תענית יא] שנקרא הנזיר חוטא בעבור שהזיר את עצמו מן היין, אבל אם יש בינינו פושעי ישראל, הרי על כל פנים אנו צריכין להתענות בעבורם, כי כל ישראל ערבים זה בעד זה [סנהדרין כו]. ובוה מיושב מנלן לומר שצירוף החלבנה מורה על צירוף הפושעים בתענית דווקא,

ומה שמנאם בין סממני הקטורת דווקא, לפי שעל ידי הצומות והתשובה נעשו הזדונות לזכיות [יומא פז] כמו שנאמר [ישעיה מ, ב] 'כי נרצה עונה, שגם העון יעלה לרצון לריח ניחוח, ורבותינו ז"ל אמרו [ברכות נו] 'כפלה הרמון רקתך' [שיר השירים ד, ג] אפילו רקים שבך מלאים מצות כרימון, וקשה על זה אם הם מלאים מצות כרמון, אם כן למה קראם רקים. אלא ודאי שעל התשובה דברו זה, כי כל פועל ריק שבהם דהיינו העון, ממנו יתמלאו מצות, כי הזדונות והריקות נעשו כזכיות, ויעלה גם העון לריח ניחוח כמו המצות, דוגמת החלבנה העולה לריח ניחוח ככל שאר סממנים, ומכאן למדו לומר שענין זה מרמז על התענית והתשובה וזה פירוש יקר.

המשך - ביאור מעשה העגל

ולפי מה שכתבנו למעלה שהקדוש ברוך הוא אמר למשה ר'ד כי שחת עמך' [פסוק ז], היינו הערב רב, נראה לפרש שלכך אמר 'אשר העלית מארץ מצרים' [שם], כי על ידי הליכה זו נתעלו במעלה על שאר המצרים, אבל לישראל לא היה זה עליה, לכך אמר משה 'למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים, ועוד שישראל היו במצרים כתפוסים בבית האסורים שייך אצלם לשון יציאה, משאם כן בערב רב.

ויש אומרים, שטעות זה בא להם לפי שלא יכלו ישראל לצאת ממצרים כי אם כשילך עמהם ארונו של יוסף מצד השבועה, ולקח משה טס וחקק עליו 'עלה שור עלה שור' וזרקו בנילוס [עין תחומא בשלה ב], ועל כן חשבו הערב רב שעלייתם ממצרים היתה תלויה ביוסף בכור שור, ונקרא בכור שור כי כל כחו היה נמשך ממזל שור, וחשבו שלכך לקח משה את עצמות יוסף עמו, לפי שהעלם ממצרים בכחו של מזל שור בצירוף כחו של משה, וזהו אשר 'העלוך' לשון רבים.

וירא אהרן, כי הצליח מעשה שטן, חשב לדחותם בבנין מזבח, כי אמר שלא יתכן לזבוח לו בלא מזבח, ויקרא חג לה' מחר, לא לעגל כי אם לה', כי חשב שמחר ודאי יבא משה, והשטן זרזם שהשכימו ממחרת, ולא המתינו כמה שעות על היום, ויעלו עולות.

ויקומו לצחק, דרשו רבותינו ז"ל [תחומא כ] רמז לגלוי עריות ושפיכות דמים, ולי נראה מדקאמר 'לצחק', ולא אמר ויצחקו, שמע מינה שלא היה שם צחוק של גילוי עריות ושפיכות דמים ממש, אלא לפי שעברו על אנכי ולא יהיה לך, דומה כאילו עברו על לא תרצח ולא תנאף, כי היו הדברות ה' מול ה', 'לא תרצח' כנגד 'אנכי', ולא תנאף' כנגד 'לא יהיה לך', לכך נאמר 'לצחק' שעברו על 'אנכי' ולא יהיה לך' המביאין גם לידי צחוק של גילוי עריות ושפיכות דמים' כי מאן דעביד הא נפיל בהא.

טעם קירון פניו

והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו' [שמות לד, ל]

מבאר רבנו ז"ע ב'עיר גיבורים' שעל ידי התורה והשבת האדם זוכה לקירון פנים, בתורה כתיב [קהלת ה, א] 'חכמת אדם תאיר פניו, ובשבת אמרו רבותינו ז"ל [בראשית רבה יא, ב] 'לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה בשבת, וכן אמרו רבותינו ז"ל [שיר השירים רבה א, ב] 'שחורה אני כל ימות השבוע, ונאוה אני בשבת', ולפי שבזכות שניהם ישראל נגאלין לכך יזכו כולם לעתיד לקירון פנים, שנאמר [ישעיה נה, ח] 'אז יבקע כשחר אורך', וכן נאמר [שם נה, ט] 'זרח בחושך אורך ואפלתך כצהרים, וכן נאמר [שם ס, ב] 'ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה'. וכמו שבקירון עור פני משה כתיב 'ויראו מגשת אליו', כך בקירון פנים לעתיד לבוא כתיב [דברים כה, י] 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' אמן כן יהי רצון.

והנה נאמר [שמות לד, ג] 'ויתן על פניו מסוה', מבאר רבנו ז"ע לפי שהכל היו מסתכלין בו, ומשה היה עניו גדול וביישן, והיה מתבייש על שמסתכלין בקירון עור פניו, כי כך היא המידה בכל מי שהוא ביישן, על כן נתן על פניו מסוה לכסות עינים. אבל בבואו לפני ה' ללמוד תורה מפיו, אז הוצרך להסיר מסוה הבושה מעל פניו, כי לא הביישן למד' [אבות ב, ו], לכך נאמר 'ובבא משה לפני ה' לדבר אתו יסיר המסוה עד צאתו.

שכר העולם הבא - אין יכולת הבנה

'ויאמר הראני נא את כבודך' [שמות לג, יח]

רבותינו ז"ל אמרו [שמות רבה מה, ה] שבקש לראות מתן שכרן של מצות לעולם הבא שנקרא כבוד, שנאמר [משלי ג, לה] 'כבוד חכמים ינחלו'. 'ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך', הן שכר העולם הזה, הן רב טוב הצפון לצדיקים, אבל מכל מקום אין אתה יכול לראות את כולו, אפס קצתו תראה שכר העולם הזה המכונה ב'אחורי' דבר טפל שהוא משליך אחוריו, אבל 'פני' דהיינו שכר העולם הבא שהצדיקים רואין פני השכינה, בעוד היות האדם מסובך בחומר לא יוכל לראות זה, כמו שנאמר [ישעיה סד, ג] 'עין לא ראתה וגו', ועל זה אמר 'לא תוכל לראות פני', כי הפנים עצמם הם שכר הצדיקים שנהנין מאור פניו יתברך,

וזהו שנאמר 'וראית את אחורי ופני לא יראו', ואמרו רבותינו ז"ל [ברכות ז, א] 'הראה לו קשר של תפילין', כי מצינו שם של 'שדי' חקוק בתפילין, דהיינו ש"ן יו"ד מלפניו, יו"ד בשל יד וש"ן בשל ראש, והיינו 'יש', רמז לשכר העולם הבא שנמצא בו ישות וממשות, כמו שנאמר [משלי ח, כא] 'להנחיל אוהבי יש וגו', ובאחוריו הדל"ת בקשר של תפילין, רמז לשכר העולם הזה, הבא מן ד' רוחות העולם, כמו שנאמר [בראשית כח, יד] 'ופרצת ימה וקדמה וגו'.

וכן אמר הקדוש ברוך הוא למשה [דברים ג, כז] 'עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וקדמה וגו', רמז לו שלא תוכל לראות כי אם 'ית דבתרי' [עין תרגום פסוק כג], וכן נאמר [שם לד, א] 'וראהו ה' את כל הארץ עד הים האחרון', ודרשו רבותינו ז"ל [ספרי לא, ב] 'עד היום האחרון לתחיית המתים', אבל לא עד בכלל, כי השכר של תחיית המתים לא הראה לו ה', כי לא יוכל לראותו ולהבין מהותו כלל. לכך נאמר לשון 'את' באחוריו ולא בפניו, וכתרגומו 'ית דבתרי', היינו הטפל אליו והוא חוץ ממנו, אבל בפני לא נאמר 'את', כי השכר אינו טפל אל פניו יתברך אלא אור פניו הוא עצמו השכר, כמו שנאמר [ישעיה מ, י] 'הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו'.

וזהו סוד עי"ן דל"ת גדולה בפסוק 'שמע ישראל', לומר שעין האדם לא יוכל לראות כי אם ד' דהיינו שכר העולם הזה.

וקרוב לזה פרשנו בחבורנו עוללות אפרים [חלק ג, מאמר שלט] על מה שנאמר רבי האי דמחדדנא מחבירי שראיתי את ר' מאיר מאחוריו ואילו ראיתי מקמיה הוינא מחדדנא טפי, [עירובין יג, א], רצה לומר שלא השיג ממנו כי אם ההשגות שהיו תפלים אצלו דבר טפל שהאדם משליך אחוריו, ואלו השגתי מאור פניו דהיינו עיקרי השגותיו המכונים בשם פנים, ודאי מחדדנא טפי.

טעם שבירת הלוחות

וישלך מידו את הלחת וישבר אתם
תחת ההר' [שמות לב, יט]

רבנו זי"ע מבאר בכמה אופנים סיבת שבירת הלוחות על ידי משה רבנו, ומבאר כי רצה משה לצרף גם את עצמו עמהם בחטא, וישראל גרמו שפרחו האותיות ומשה שבר את הלוחות, וכדי שלא יוכל הקדוש ברוך הוא לומר 'אכלה אותם ואעשה אותך לגוי גדול', שהרי הושוו בחטא. ועל זה אמר משה 'ועתה אם תשא חטאתם רוצה לומר ועתה נתחדש דבר שגם אני חוטא כמותם, ואם כן אם תשא חטאתם מוטב, ואם לאו אזי גם לי לא תשא, ואם כן 'מחני נא מספרך'.

מאמרי רבנו לימי הפסח

האם השנה נוכה להוציא לאור את מאמרו של
רבנו בעל הכלי יקר זי"ע לאור עולם.

הכל תלוי בדך!

מערכת העלון אינה יכולה לממן עלות הוצאת
מאמרו של רבנו זי"ע לימי הפסח, ואנו פונים
לקוראי העלון ליקח את עול זה מעלינו.

נשמח לקבל ממכם מייל

בברכת יישר כוח

מערכת העלון